

Feminizam

Potnešil, Marijana

Undergraduate thesis / Završni rad

2015

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:594153>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-02-19**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti

MARIJANA POTNEŠIL

FEMINIZAM

Završni rad

Pula, 2015.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti

MARIJANA POTNEŠIL

FEMINIZAM

Završni rad

JMBAG: 0303039974, izvanredni student

Studijski smjer: Predškolski odgoj

Predmet: Sociologija odgoja

Mentor: prof. dr. sc. Fulvio Šuran

Pula, prosinac 2015.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisani _____, kandidat za prvostupnika _____ ovime izjavljujem da je ovaj Završni rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Završnog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Student

U Puli, _____, _____ godine

IZJAVA
o korištenju autorskog djela

Ja, _____ dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj završni rad pod nazivom

_____
_____

koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu s Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, _____ (datum)

Potpis

_____

SADRŽAJ

1. Uvod.....	1
2. Feminizam.....	2
2.1. Valovi feminizma.....	5
3. Patrijarhalna slika svijeta.....	7
3.1. Feminističko čitanje povijesti filozofije.....	8
4. Feministička klasna borba.....	10
5. Globalni feminizam.....	12
6. Položaj žena u društvu.....	13
6.1. Žene i posao.....	14
6.2. Okončanje nasilja.....	16
6.3. Stereotipi.....	19
7. Feminizam nije "logo".....	23
8. Zaključak.....	24

1. Uvod

Činjenica je da su žene nekada bile zapostavljene i diskriminirane u društvu, godinama se to mijenjalo, ali vrlo sporim redoslijedom. Ovim završnim radom prikazat ću borbu žena koja je bila mukotrpana kako bi se ostvario boljitak za sve žene. Nažalost, ni danas nema društva u kojem se na sve žene gleda jednako, u nekim civilizacijama položaj žena još uvijek je jako neravnopravan.

Ishodište se stavlja na temu koja je aktualna već desetljećima, a prati nas sve do danas i tko zna koliko će dugo još biti zastupljena. Tko su, zapravo, žene feministkinje koje su promijenile povijest i koja je njihova uloga? Za što su se sve žene bile spremne izboriti do danas i što su to važno donijele? Odgovore na ova pitanja, pokušat ću što pomnije istražiti, obrazložiti i navesti u ovom završnom radu.

Cilj ovog završnog rada je prikazati pregled čitavog perioda od XIX. stoljeća do danas i promjene koje su ga pratile te ostavile dubok trag na čovječanstvo. Svakodnevna praksa pokazuje da su se promjene događale i da se još uvijek događaju, ali nisu u svim zemljama realizirane u potpunosti. Možemo reći da su negdje žene čak više nego diskriminirane. Također, pogledamo li zapadnoeuropsku demokraciju možemo jasno uvidjeti kako je to društvo daleko od jednakosti i istopravnosti kad je o spolovima riječ. Veliki se jaz osjeti još uvijek u politici, kulturi, religiji i društvu općenito.

Mediji imaju značajnu ulogu u gotovo svim područjima pa tako i u ovome. Mnoge žene se osjećaju frustrirano i izgubljeno u mnoštvu šarenila u kojem se nalaze, druge pak ustrajno rade na sebi ne obazirući se na okolinu i slijede svoje ciljeve kako bi ostvarile svoje snove.

Temeljni zadatak ovog završnog rada je otkriti život žena bez tzv. "paravana". Bez obzira na zakonske stečevine otkriti ćemo s čim se sve žene susreću u svakodnevnom životu, što ih to ometa u normalnom funkcioniranju, probleme s kojima se susreću na ulici, poslu, kod kuće, u trgovini, javnom prijevozu i brojnim drugim situacijama.

2. Feminizam

Feminizam je naziv za pokret koji je nastao davnih godina i donio bitne promjene u društvu. Mnoštvo je različitih definicija i određenja tog pojma. Isti obuhvaća vrlo široko područje i koliko god autora pokušalo objasniti pojam svojom definicijom niti jedna nije ista u potpunosti.

U nastavku ću navesti nekoliko određenja feminizma definiranih od strane različitih autora. Navest ću bitne značajke o tome kako je nastao pokret, koja su njegova bitna određenja, kroz koliko se valova očitovao i što ga je prouzrokovalo.

Adriana Zaharijević u knjizi *Kategorički feminizam, Nužnost feminističke teorije i prakse* obrazlaže što je to zapravo feminizam. Autorica smatra da se pojam feminizma ne može obuhvatiti jednom definicijom jer se on sastoji od obilja prakse i širokog teorijskog polja. (Čakardić, Jelušić, Majić, Ratković, 2007: 112.)

Zaharijević objašnjava kako feminizam ima svoje početke u koje je upisana njegova buduća povijest, a to je povijest stalnih uspona i padova, iznevjerenih i ostvarenih očekivanja, konstruiranja novih poredaka i dekonstruiranja postojećih. Očituje se nizom ideologija, to jest, sklopom ideja na koje pojedinac ili grupa djeluje. Odnosi se na političke pokrete žena kako bi se postigla ravnopravnost s muškarcima. (ibidem)

Prema Dariji Jadreškić¹ na feminizam možemo gledati s nekoliko aspekata. Možemo ga gledati kao teoriju, kao aktivizam, politički program i smatrati ga ideološkom podlogom u promišljanju različitih područja, kako svakodnevnog života, tako i znanosti.

Adamović, Mirjana u svojoj knjizi *Žene i društvena moć* navodi kako kraj 18. stoljeća spominjemo kao doba rađanja feminističkog pokreta. Olympe de Gouges (Deklaracija, 1791.²) u vrijeme Francuske revolucije 1791. godine, tiskala je *Deklaraciju o pravima žene i građanke* kao pravni dokument o pravima žena u kojem je tražila da se ženska prava izjednače s pravima muškaraca u slobodi, vlasništvu, sigurnosti i otporu tlačenju. Za žene je tražila jednak pristup u javnim počastima, mjestima, poslovima s obzirom na njihove sposobnosti. (Adamović, 2011:43.)

Adamović, također, kaže: „*Ženska udruženja počela su se osnivati krajem 19. stoljeća, tada maloljetnici nisu smjeli raditi noću, a žene starije od 21. godine nisu smjele raditi u rudnicima i kamenolomima*“. (ibidem)

---

¹ (http://hrcaak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=92318), Daria Jadreškić, *Evolucijska psihologija i feminizam*, 04.06.2015.

² *Deklaracija o pravima žene i građanke inspirirana je Deklaracijom o pravima čovjeka i građanina (1789).*

Pritisak je bio iznimno velik krajem 19. stoljeća jer se tada počelo raspravljati o ulozi žene. Feminizam se, dakle prvi puta spominje 1985., nakon što je Sarah Grand osnovala fazu "New Women" kako bi opisala novu generaciju žena koje žele promjene. Žene su u Velikoj Britaniji pravo glasa dobile 1918. godine, a ostale su to pravo dobile 1928. godine. To su bili početci javne borbe žena, borbe protiv seksizma jer se, unatoč svemu, smatralo da je ženi još uvijek mjesto u kući uz obitelj. (Adamović, op. cit., str. 44.)

U knjizi *Kategorički feminizam, Nužnost feminističke teorije i prakse*, urednica; Čakardić, Jelušić, Majić i Ratković, nalazi se tekst Adriane Zaharijević koja objašnjava kratku povijest sporova vezanih uz feminizam. Govori kako se feminizam očitovao krajem XIX. stoljeća u zapadnim zemljama, potaknut je Industrijskom revolucijom. Ako pričamo o feminizmu u XIX. stoljeću vežemo se uz pitanja neovisnosti, prava na rad, prava na poticanje samostalnosti i prava na razvod. Dolaskom novih strojeva počela se otklanjati potreba za ljudskom radnom snagom, ali to je značilo i prvu eliminaciju u kojoj su prethodno muškarci prednjačili nad ženama. Žene i muškarci postupno su se počeli izjednačavati tako da su žene za vrijeme Prvog svjetskog rata počele zamjenjivati muškarce na frontu. (Čakardić, Jelušić, Majić, Ratković, 2007:113.)

Thebaud je napisao kako je Prvi svjetski rat dao zamah feminizmu. Kada se vidjelo da će rat potrajati više od nekoliko mjeseci, britanska je vlada pozvala žene da pođu obrađivati zemlju. Ubrzo potom, kada je ratna industrija počela trpjeti, ne samo da su žene bile na frontu, već su i u tvornicama počele proizvoditi oružje. 1917. godine osnovan je ženski britanski korpus koji je do kraja rata brojao 40000 žena. (Čakardić, Jelušić, Majić, Ratković, op. cit., str. 117.)

Mirjana Adamović u svojoj je knjizi *Žene i društvena moć* navela kako se od 1900. u zapadnim zemljama stvorila osnova za regulativan ženski rad koja je uključivala zahtjeve za tjednim odmorom, prije i poslije porođajne uvjete, obavljanje opasnih poslova i prekomjerni rad te higijensku zaštitu za radnice. U to je vrijeme u Francuskoj žena za jedan radni dan dobivala polovicu nadnice namijenjene muškarcu (de Beauvoir, 1982) pa su ih iz tih razloga upravo i zapošljavali. (Adamović, 2011:44.)

„U većini zemalja žene su stekle pravo glasa početkom 20. st.“ (Adamović, 2011:45.) U bivšoj Jugoslaviji žene su dobile pravo glasa nakon Drugog svjetskog rata. U Grčkoj 1952., u Švicarskoj tek 1971., a u Španjolskoj 1976. godine. Finkinje su dobile pravo glasa davne 1906. godine i imaju najdužu povijest u stjecanju prava na političko sudjelovanje. Finska je početkom devedesetih bila zemlja s najviše žena u Parlamentu, čak 39%. Ipak, žene nisu bile

u poslovima izjednačene s muškarcima, žene su u Parlamentu sudjelovale u komisijama za socijalne, obrazovne i zdravstvene poslove. (Adamović op. cit., str. 45.)

Zaharijević je u svome tekstu spomenula izjavu autora Arnaud-Duca 1993:80-113. koja se spominje u knjizi *Kategorički feminizam, nužnost feminističke teorije i prakse* te autor navodi kako pred Drugi svjetski rat mnoge Europljanke nisu mogle raditi, odlaziti kod liječnika, upisati fakultet, polagati vozački ili dobiti putovnicu bez dozvole svojih supruuga. (Čakardić, Jelušić, Majić, Ratković, 2007:113.)

Feministički pokret u počecima se javio u dva oblika, kao pokret koji se odnosio na jednakost u plaćama za oba spola, odnosno, kao pokret za davanje prava glasa ženama i kao ravnopravnost u institucionalnom smislu.

Drugi fokusi feminizma osvrću se na nasilje nad ženama koje se očituje kroz fizičko i psihičko zlostavljanje, ropstvo te pornografiju. Žene kao glavnog krivca za neravnopravnost u spolovima krive patrijarhat kao cjelokupan sustav ovlasti muškaraca nad ženama. Možemo krenuti od muške vojske, muške industrije, muške religije, muške kulture te muške znanosti i shvatit ćemo da u svemu prednjače. (ibidem)

Tri glavne tendencije o feminizmu 70-tih godina XX. stoljeća:

- **RADIKALNI FEMINIZAM** - Postupno je feminizam evaluirao u novu formu tako zvanog radikalnog feminizma. Radikalni feminizam odnosi se na prosvjede i izravnu akciju u koju žene stupaju kad žele ostvariti neku promjenu koja se tiče njihove kulture i prostora. Žene smatraju da je patrijarhat glavni i jedini krivac za ugnjetavanje žena. Razvio se u drugoj polovici 1960-ih godina u SAD-u, a proširio se kasnije po ostalim zapadnim zemljama. Radikalne feministice smatrale su kako mogu uništiti patrijarhat samo tako da odbace potpune tako zvane rodne uloge i radikalno preustroje društvo.
- **SOCIJALISTIČKI FEMINIZAM** – Za razliku od radikalnog feminizma u kojem se ističu prosvjedi, akcije i sukobljavanje s patrijarhatom i njegovim posljedicama, socijalističke feministkinje naglašavaju važnost zajedničkih borbi u koje će biti uključene i potlačene skupine i različite klase. Glavna metoda za rješavanje nekog pitanja socijalističkim feministkinjama predstavlja dijalog. Glavnim krivcem za spolnu neravnopravnost ove feministkinje ne smatraju patrijarhat, već eksploataciju iz koje tek nastaje patrijarhat.

- **LIBERALNI FEMINIZAM** – ponekad se za njega koristi naziv feminizam srednje struje jer začetnice ove vrste žele postići jednakost žena s muškarcima kroz političku i pravnu reformu. Prema liberalnom feminizmu smatra se da sve žene mogu s muškarcima postići jednakost svojim trudom i naporom. Liberalne feministkinje kao i ostale feministkinje zalažu se za pravo glasa, jednakost u plaćama, porodiljske dopuste, obrazovanje, dječje doplatke te posebno za zdravstveno osiguranje i borbu protiv nasilja u obitelji. Liberalni feminizam često se nalazi na udaru feminizma trećeg vala koji mu spočitava zanemarivanje interesa žena koje pripadaju manjinskim grupama, kao i socijalističkog feminizma koji smatra kako žene neće biti slobodne sve dok bude klasne nejednakosti.

Pokušavajući eliminirati nejednakost koja ih je pratila uzastopno, unatoč mnogim padovima, nisu odustajale. Kao što smo vidjeli, nisu imale podršku ni od koga, nego su same morale osnovati svoju organizaciju kako bi pokrenule i postigle ono što im je od samog početka, zapravo, trebalo pripadati.

2.1. Valovi feminizma

- *Prvi val feminizma* - javio se u XIX. stoljeću, odnosi se na pluralitet etničkih grupa, klasa, nacija i obuhvaća sve značajke koje tvore tradiciju u kojoj su ispunjeni opći ciljevi. Ciljevi se odnose na obrazovanje, pravo na posjedovanje imovine itd. Walby smatra kako je feminizam prvog vala dosta podcijenjen, a upravo je on iznio problem braka, spolnosti, kao i činjenicu da su se žene uhvatile u koštac s klasnom borbom. Prvim valom je već završila borba za politička i pravna prava žena, žene su u prvom valu počele sticati zanimanja, jedno od njih je tadašnjih godina bilo medicinsko sestrištvo i ono se smatralo ženskim zanimanjem. Žene koje su se u prvom valu borile za pravo glasa, nazvane su Sufražetkinje, njihov naziv potekao je od engleske riječi *suffrage* što znači pravo glasa. Sufražetkinje su u Velikoj Britaniji bile poznate po brojnim incidentima i izravnim akcijama, one su palile poštanske sandučice, vezivale prugu, pri zatvaranju gladovale i odbijale hranu te su koristile manje bombe. (Adamović, 2011:44-45.)

- *Drugi val feminizma* - javio se 60-ih godina prošlog stoljeća i trajao do 80-ih godina istoga. Drugim su se valom feministkinje borile s problemom koji “nema ime”. NOW³ se zauzimao za punu participaciju žena u društvu i puno partnerstvo s muškarcima. Društveni uvjeti kojima se ostvaruje drugi val doista su kompleksni, javljaju se novi trendovi, promjene, rast uslužnog sektora u kojima su se jednako mogle natjecati žene kao i muškarci. Feministice drugog vala suprotstavljale su se izborima ljepote, propisanim načinima oblačenja i borile su se za jednake plaće, jednake mogućnosti obrazovanja, slobode korištenja kontracepcije i prava na abortus. (Adamović, 2011: 46.-50.)
- *Treći val feminizma* - započinje krajem 80-ih godina i razvija se sve do danas kao reakcija na neuspjeh prethodna dva vala. Njegova glavna obilježja su revizija leksika i ukazivanje na semantičku relativnost, odnos drugih kultura prema ženama, preispitivanje generacijskog jaza među feministicama prvog i drugog vala. Treći val karakterizira sprega s medijima pa ga neke feministice nazivaju i feminizmom bez žena. Mnoge autorice treći val nazivaju i postfeminizmom, prvenstveno, zbog njegovog rodnog interesa i zainteresiranost za pitanja koja se ne odnose samo na ženske, već i na muške subjekte. (Adamović, 2011:50-55.)

Prema Bell Hooksu u knjizi *Feminizam je za sve strastvena politika*, autorica navodi kako je feminizam pokret za okončanje seksizma, seksističkog izrabljivanja i ugnjetavanja. Mnogi misle, kad je o feminizmu riječ, da se odnosi samo na nejednakosti muškaraca i žena, no u praksi to nije tako. S obzirom da se naše društvo temelji na “kršćanskoj” kulturi, u društvu se smatra kako bi žena trebala biti podređena muškarcu, mnoge se žene danas opiru tim tezama iako ih to u svakodnevnom životu, doista, sputava budući da niti same nisu sigurne što je, zapravo, najbolje za njih. (Hooks, 2004:14.)

Feminizam stila života najavio je ideju da može postojati onoliko vrsta feminizma koliko je žena. Iznenada, politika je lagano uklonjena iz feminizma i svaka žena ima pravo uklopiti feminizam u svoj stil života, bio on kontroverzan ili liberalan. Takav način razmišljanja učinio je feminizam prihvatljivim jer žene mogu biti aktivistice bez da mijenjaju sebe ili svoju kulturu. Nadalje, nailazimo na sljedeći problem; feministička politika gubi zamah jer feministički pokret gubi s vremenom jasne definicije. Te definicije imamo od prije,

---

³ NOW – *National Organization for Women*, Američka Nacionalna organizacija za žene, 1966.

ali trebalo bi ih ponovno pronaći, podijeliti, početi iznova i poslati moćnu poruku društvu kako je feminizam pokret za okončavanje seksističkog ugnjetavanja. (Hooks, op. cit., str.18.)

Većina ljudi ne razumije neizravne reprezentacije feminizma, ljudi ne shvaćaju koliko je feminizam, zapravo, donio dobrih i pozitivnih promjena u naše živote. Feminističko znanje i gotovo sve što nas okružuje u današnjem svijetu.

Prije 40-ak godina žene su se počele buniti i zbog neudobne odjeće koju su morale nositi. Današnje žene nikad se nisu upoznale s tim problemom jer su se za to žene prijašnjih godina izborile. Danas zahvaljujući njima, imamo pravo nositi što god poželimo, možemo biti zahvalne što imamo slobodu izbora i možemo obući odjeću koja nam odgovara, obući cipele koje mi poželimo i smijemo nositi hlače jer nam nije propisano da žena svaki dan mora biti zarobljena u suknji i haljini, pri tome misleći, kako se sagnuti. (Hooks 2004: 49-51.)

3. Patrijarhalna slika svijeta

Podčinjenost i neprisutnost žena u javnom životu, poslušnost žene prema mužu te poslušnost djece prema roditeljima duboko su ukorijenjeni davnih godina. Možemo reći da je nekadašnji položaj žena u društvu nalikovao Atenskom načinu života. Žene nisu mogle donositi odluke, to su umjesto njih radili samo skrbnici, njihova obitelj nalikovala je polisima i funkcionirala je kao mala država u kojoj nema mjesta individualnosti. (Adamović, 2011:10)

Žene nekada nisu mogle birati, prava su im bila nametnuta, živjele su po pravilima koja su im muškarci zadali. Nekada je postojala i asimetrična podjela poslova, muškarci su radili vanjske poslove (sijali, obrađivali zemlju, uzgajali stada), a žene su se bavile unutarnjim poslovima, (kuhanje, čišćenje, rađanje), iako su se feministice danas izborile za prava, postoje i dalje male ruralne sredine u kojima žene žive nalik ovome što je prethodno spomenuto.

Nekada je muškarac školovao i obrazovao ženu, muškarci bi učili ženu kako klasificirati namirnice jer su smatrali kako ženama klasifikacija i red nisu imanentni. (Adamović op. cit., str. 14.)

Aristotel je smatrao kako je položaj žena bio određen muškarčevim zanimanjem više nego porijeklom. Žene su se udavale između šesnaeste i dvadesete godine, a muškarci od tridesete do trideset i pete. Muškarci su se tada smatrali u najboljim godinama za potomstvo, baš kao i žene. Žena bi se smatrala manje plodnom i sposobnom kad bi napunila više od dvadeset godina. (ibidem)

Nekada su se žene puno ranije udavale i rađale djecu, živjele su u kući s više generacija, kuhale bi, čistile i vodile brigu o domaćinstvu, najčešće nisu imale osnovno ili srednje obrazovanje, a rađale su onoliko djece koliko je njihov muž htio. Ženskim tijelom kao i kućom upravljao je muškarac.

Nekada nije bilo lako biti žena, bilo je takvo doba i žene u to vrijeme za drugačije nisu niti znale, možemo reći da su se mirile takvim načinom života dok se aktivistice nisu pobunile i osnovale pokret koji je ženama pokazao da se može i drukčije živjeti.

3.1. Feminističko čitanje povijesti filozofije

Mnogi filozofi i sociolozi različito su poimali žene i njihovu važnost u društvu. Većina njih žene nije smatralo vrijednima, žene su im predstavljale samo seksualne objekte i razbibrigu. Ukoliko danas gledamo poimanja tih istih filozofa, vidjeti ćemo samo poneku rečenicu koja se odnosila na nešto lijepo.

Klasične teorije društva ženama se ne bave zasebno, žene se nigdje ne spominju u kontekstu moći, vlasti i države te kroz cjelokupnu povijest nemaju učešće u društvenom prostoru. (Adamović 2011:16.)

Filozofi žene najčešće spominju u različitim kontekstima koji obuhvaćaju njihovu ljepotu ili moralne vrline. Nitko ne spominje teorije o ženama koje su razvili mnogi filozofi poput Kanta, Hegela, Nietzschea, Schopenhauera i Heideggera.

Na primjer, Rousseau negativno ocjenjuje intelektualne sposobnosti žene i smatra kako žene ne posjeduju veće intelektualne sposobnosti, već sve što i znaju mogu zahvaliti muškarcima koji su im prenijeli znanje.

Nietzsche je smatrao da treba ponijeti bič kad se ide kod žena te da žene treba zaključati i shvaćati kao posjed i vlasništvo.

Fraisse smatra kako je Kant žene shvatio kao bića izvan povijesti, podčinjena vremenu života koji je najvažniji dio njihove egzistencije, mladosti, starosti i dugovječnosti.

Kant je sam smatrao kako žene treba držati podalje od znanosti i politike, njegovo mišljenje je da one trebaju biti podčinjene muževima i biti dalje od onih kojima upravlja razum. (ibid)

Hegel ženu vidi kao tragično zatvorenu u sudbini spola, smatra da je žena kao spol ispala iz čovječanstva jer ne dosiže razinu univerzalnosti. (Adamović, 2011:17.)

Također je smatrao kako žene koje stoje sa vrhu vlasti, zapravo, državu dovode u opasnost jer one ne djeluju prema zahtjevima, već prema slučajnim sklonostima i mijenju.

Za Schopenhauera postoji dinamički odnos prema spolovima: ljepota kod žena, inteligencija kod muškaraca i oni su strogo podijeljeni.

Schopenhauer smatra kako žena nije određena za velika duhovna i tjelesna djela, smatrao je da žena muškarcu samo služi za razbibrigu, rađanje djece, bez smisla za umjetnost i razvijanje vrlina. Po njegovu mišljenju, žene nisu mogle razviti smisao za pravednost, savjesnost i poštenje.

Pokazali smo kako je feministička teorija dekonstruirala sve takve teze. Analize pokazuju kako su žene bile različito rangirane od etičke do razumske neprikladnosti.

Prema Youngu 2005:135. "Razmatranje statusa žene, a ne teorijsko-filozofsko razmatranje, samo je potvrđivalo stvarnost bez obzira na to je li u središtu zanimanja bilo žensko tijelo i majčinstvo te iz njih proizašle uloge, poslovi, mane i vrline." (Adamović 2011:18.)

Žene su kao polovica ljudskoga roda zbog ovakvih stajališta neprestano morale raditi na usavršavanju kako bi se dokazale koliko, zapravo, vrijede i koje kvalitete sve posjeduju.

Budući da su smještene u područja samozatajnosti, privatnosti i neprisutnosti povijest i nije toliko bogata njima. One su se pronašle izvan znanosti, umjetnosti, ali i izvan područja moći, posebno političke.

Young 2005:143. kaže "Razvitkom građanske države, ponovno "...ideal građanske javnosti isključuje žene i druge skupine koje se definiraju kao različite jer njegov racionalan i univerzalan status proizlazi samo iz njegove suprotnosti osjećajima, specifičnostima i tijelu. (Adamović 2011:18.)

4. Feministička klasna borba

Feministički aktivizam izrasta iz duhovne klime, prve feministkinje su bile moderne, ugledne, žene iz srednje ili više klase čiji utjecajni supruzi odobravaju njihovo djelovanje, one su bile Harriet Taylor Mill, Millicent Fawcett i Emmeline Pankhurst. Navedene feministkinje su vrlo taktično rukovodile pitanjima morala i odupirale se svemu što im nije bilo u interesu. (Čakardić, Jelušić, Majić, Ratković. 2007:114.)

Bell Hooks u svojoj knjizi *Feminizam je za sve strastvena politika* govori: „*Najočitija podjela među ženama bila je ona klasna. Sukob je nastao između reformističke vizije oslobođenja žena koja se u osnovi zauzimala za jednaka prava žena unutar postojeće klasne strukture i radikalnijih i/ili revolucionarnih modela što su zazivali fundamentalnu promjenu strukture kako bi modeli zajedništva i jednakosti zamijenili stare paradigme.*“ (Hooks, 2004: 55.)

Ranijih godina su se žene počele sukobljavati između sebe, žene crne rase bile su uvijek na dnu hijerarhijske ljestvice dok su žene bijele rase uvijek bile klasno privilegirane. Borba se počela odvijati davnih godina i zbog raspodjele poslova unutar iste rase. (Hooks, op. cit., str. 55.)

Žene koje su bile nekvalificirane radile su u niskom sektoru za malu plaću kojom su jedva uspjele pokriti osnovne izdatke, dok su visokoobrazovane žene bile lišene takvih poslova i nisu htjele raditi u takvim sektorima jer su smatrale da su prekvalificirane da bi to radile. Ostajale su u svojim domovima u ulogama kućanica, ali i te uloge su im predstavljale veliki problem.

Nekvalificirane žene su se borile za to da ne moraju raditi duge sate i uz to obavljati kućanske poslove, već su ulogu kućanica smatrale kao slobodu. Kvalificirane žene bile su nezadovoljne pa su se htjele zaposliti, neke su s obzirom na svoje kvalifikacije išle raditi u takve sektore kako bi se suprotstavile suprugovim i obiteljskim ugnjetavanjima.

Upravo je to suprotstavljanje pretvorilo pitanje njihovog zaposlenja izvan kuće u pitanje rodne diskriminacije, suprotstavljanje patrijarhatu i zahtijevanje ravnopravnosti s muškarcima svoje klase dovelo je do političke platforme koja je izabrala feminizam umjesto klasne borbe. Otpor protiv patrijarhalne, muške dominacije upravo je bio poveznica svih žena koje su bile izmučene muškom dominacijom. Sve je započelo klasnom borbom između žena, a nakon toga zajedničkom borbom za ravnopravnost u poslu prema muškarcima. (Hooks, 2004:55-57.)

„Kao rezultat toga, potraga za rodnom jednakošću često se pogrešno interpretira kao zahtjev da žene budu doslovno jednake muškarcima (odnosno, da se ne razlikuju od njih), a pokret za žensku moć pogrešno se interpretira kao želja da žene zamjene muškarce i preuzmu apsolutnu svu ovlast od njih.“ (Seminar, „Žene i politika: Klasne razlike u Feminizmu“, 2007., str. 56.)

Prema Đurđici Knežević u knjizi *Feminizam i kako ga steći* autorica spominje rasprave koje su se događale 80-ih godina jer su žene bile inicirane upravo nezadovoljstvom izjednačenja s muškarcima. Tadašnja rasprava se odnosila na uglednije poslove, poslove od karijere i znanstvenike. Naime, ranije umirovljenje im je trebalo ići u korist, no nisu se svi složili s istim. Tumačenje zakona je glasilo da žene mogu ići u mirovinu kad napune starosnu kvotu ako one to žele, ali i ne moraju. (Knežević, 2010:26.)

Mnoge žene su doživjele, iako nisu bile primorane da ih njihovi muški kolege na to upućuju. Time opet ulazimo u klasno pitanje samog korpusa ženske radne snage i vraćamo se na već slično spomenuto.

Žene koje su radile na boljim radnim mjestima, kreativnim i društveno priznatim nisu htjele beneficiju u pogledu kraćeg radnog staža, dok bi žene koje nisu kvalificirane i čitav život rade na trakama u tvornicama, kao prodavačice, čistačice, rado pristale na beneficirani radni staž. Priroda zakona za sve nalaže jednako i prema tome očito je da rad u tekstilnoj industriji kao i rad prodavačica ne pripada kategoriji teških poslova pa bi stoga trebao biti beneficiran.

Ono o čemu se ipak treba raspravljati je neplaćeni radni staž žena u kućanskim poslovima (polju, okućnici i gdje zatreba). Radi se o enormnoj količini rada koji doprinosi cijeloj vrijednosti društva. Napravljena su brojna istraživanja na mikro i makro planovima vezanim uz taj problem, ali kako vrijeme odmiče tako i ta priča gubi intenzitet. Prije 20-ak godina kod nas i u svijetu vodile su se rasprave među feministkinjama kako sankcionirati neplaćeni radni stažno bez rezultata.

Imamo dva problema ukoliko prihvatimo da je beneficija za neplaćeni radni staž pet godina raniji odlazak u mirovinu. Jedan smo prethodno spomenuli, a odnosi se na osobne potrebe žena i na ambicije koje žele ostvariti, a drugi se odnosi na to da se ženu tada shvaća kao biološku, a ne kao socijalnu kategoriju. Pozitivna diskriminacija kao mjera, uistinu, i je važna, ali se vrlo jasno treba znati koji su točni ishodi takvih mjera. (Knežević, 2010:26-29.)

5. Globalni feminizam

Pojedine žene u svijetu su se same borile protiv patrijarhata i muške dominacije. Klasno privilegirane bijele žene objavile su “pravo vlasništva” nad pokretom, a nigdje ne postoje dokazi da su baš one prve koje su se pobunile protiv muške dominacije. Njima je bilo bitno da su predstavnice pokreta bjelkinje i da pokret bude pod njihovom vlašću. (Hooks, 2004:63.)

Kad su Američke predstavnice organizacije pokušale proreklamirati svoju potrebu za rodnom jednakosti nisu se osvrnule i pokušale saznati postoji li već odgovarajući pokret među ženama u drugim krajevima svijeta. Umjesto toga, one su se proglasile oslobođenima, ne pitajući se što se događa s ostalim ženama u svijetu.

Premda su žene u SAD-u s pravom skretale pozornost na jednakost, problemi su se javili kad su pojedine feministkinje s klasnom moći počele projicirati imperijalističke fantazije na žene globalno, s tim da je glavna fantazija bila kako žene u SAD-u posjeduju bolja prava od svih drugih žena na svijetu.

Većina američkih žena nije dekolonizirala svoje stavove o rasizmu, seksizmu i klasnom elitizmu. Kada je i veliki broj feministkinja prihvatio klasu, rasu, rod i nacionalnost, nastavila se projicirati slika o feminizmu koji povezuje jednakost žena s imperijalizmom.

Globalna ženska pitanja i dalje predstavljaju preokupaciju, odnose se na genitalna sakaćenja, ubojstva ženske djece u Kini, velovi za žene u Africi i sl. Međutim, feministkinje se na zapadu i dalje bore kako bi dekolonizirale teoriju i praksu te omogućile da se o tim teorijama raspravlja na način koji ne opisuje ponovno zapadnjački imperijalizam.

Nitko tko nije promatrao rast globalnog feminizma ne može poreći važnost žena u cijelom procesu kako bi osigurale našu slobodu. (Hooks, 2004: 63.-67.)

Fokusi današnjeg feminizma su:

- Jednaka građanska i politička prava muškaraca i žena
- Besplatna i sigurna kontracepcija i pravo na pobačaj
- Pravo na slobodu i život žena bez muškaraca te lezbijsko materinstvo
- Silovanje u braku
- Jednake plaće muškaraca i žena te jednaki uvjeti na radnom mjestu
- Reproductivna kontrola i kontrola rađanja
- Nasilje u obitelji
- Seksualna eksploatacija
- Trafficking-žensko ropstvo
- Ženska solidarnost
- Prava Lesbian, Gay, Bisexual, Transgender, Intersex and Questioning (LGBTIQ) osoba, osobito lezbijskih te žene iz drugih marginaliziranih skupina, etničkih skupina
- Teza “privatno je političko” ne postoji privatno pitanje ukoliko se radi o diskriminaciji i nasilju jer oni su sami političko pitanje i zahtijevaju društvenu ili državnu intervenciju

6. Položaj žena u društvu

U položaju u kojem se danas žene nalaze nema mjesta žaljenju za prošlim vremenima, feministkinje su se izborile zato da žene ne predstavljaju samo predmete za rađanje i kućanstvo. Današnje žene postigle su najveće pravo, a to je pravno na slobodu izbora, međutim, još uvijek postoje neke neravnopravnosti i nepravda s kojima se žene susreću svakodnevno u životu. To se odnosi na položaj žena u društvu, poslu, na žene izložene obiteljskom nasilju i naposljetku na svakodnevne stereotipe upućene istima.

6.1. Žene i posao

U današnjem svijetu svaka mlada žena ima potrebu za samostalnošću, vlastitim uspjehom i preuzimanjem kontrole nad vlastitim životom. Puno toga se promijenilo od ranije i možemo reći sa sigurnošću da će skoro svaka, mlada žena iskoristiti svoje mogućnosti ukoliko joj se one pruže.

Danas žene više apeliraju na karijeru, nego pripadnici muškog spola. Svaka žena se želi osjećati jako, neovisno, moćno, snažno i cijenjeno. Sve više je obrazovanih žena koje teže ambicijama, velikim karijerama i opiru se neuspjesima. Uloga žena se jako promijenila proteklih godina, a to možemo vidjeti iz dana u dan u raznim situacijama.

U današnjem svijetu velika je većina žena uključena u radni sektor, gotovo nema razlike između zaposlenih žena i muškaraca. Kada je započinjao feministički pokret žene su radile samo u nižim sektorima i predstavljale su radničku klasu, no danas su žene zastupljene u svim sektorima.

„Isticanje zaposlenja kao ključa oslobođenja žena navelo je mnoge bijele feministkinje aktivistkinje na pretpostavku da su zaposlene žene već oslobođene“. (Hooks 2004:69.)

Rezultat feminističkih protesta doveo je do rješenja da su žene stekle bolja prava u plaćama i položajima. Tako danas možemo vidjeti brojne žene koje upravljaju svijetom, vode države i možemo zaključiti kako je rodna diskriminacija gotovo iskorijenjena, ali još uvijek postoji. (ibidem)

U mnogim današnjim učionicama studenti, studentice, puk na ulicama, rekli bi da feministički pokret više nije važan jer se stekla jednakost. Kada govorimo o ekonomskoj samodostatnosti koja oslobađa moramo prvo utvrditi tip posla koji oslobađa. Naravno, bolje plaćeni poslovi, bolji uvjeti rada koji podrazumijevaju niz faktora, nude najveći tip slobode, no to nije dovoljno kako bi se jedna žena u potpunosti osjećala slobodnom. (ibidem)

Mnoge žene se ljute misleći kako ih je feministička misao ohrabrila da će zaposlenjem postići oslobođenje, a shvatile su da to, zapravo, i nije tako. Čak i prije feminističkog pokreta potrebe slabe ekonomije već su legalizirale takav pomak. Međutim, istina je da je kapitalizam bio snaga koja je težila da se zaposli što više žena jer bez obzira na sve, teško bi bilo preživjeti samo s jednim prihodom. (Hooks, 2004:71.)

Feministička znanost dokumentirala je kako žene u radnom odnosu imaju povećano samopoštovanje i aktivno sudjeluju u socijalnom okruženju, a žene koje imaju ulogu domaćice prezentirali su kao žene koje su većinom izolirane, utučene i osamljene. (ibidem)

Postoji tvrdnja kako se problemi kod kuće teže rješavaju i predstavljaju veći stres nego problemi na poslovima jer probleme koji su vezani za posao dijele svi u kolektivu. Dom je za ženu mjesto odmora samo u onim trenucima kad u njemu uživaju same, bez djece i muževa, ukoliko i tada ne pronađu neku aktivnost koju nisu obavile jer ih je prethodna sputala. Ako žena u kući provodi vrijeme samo kako bi se pobrinula za ostale ukućane, kuća za nju ne predstavlja mjesto odmora, već radno mjesto na kojem mora biti aktivna u svim segmentima. (ibidem)

Siromaštvo je postalo središnjim ženskim pitanjem, gdje raditi, na što pristati, pokušaji bijeloga nadmoćnoga, kapitalističkoga patrijarhata da razori socijalnu skrb, lišit će siromašne i potrebite žene pristupa najosnovnijim životnim potrebama koje se odnose na krov nad glavom i hranu. (Hooks, op. cit. str. 72.)

Kako vrijeme odmiče, sve više je nezaposlenih žena i muškaraca. Svaka bi žena htjela biti neovisna, ali situacija u kojoj se nalazi veliki broj država nije obećavajuća. Problem nastaje jer sve polako sluti na prethodno spomenuto patrijarhalno kućanstvo u kojem dominira muškarac ukoliko je zaposlen, a to je rješenje koje nam danas nude političari. Takvim načinom se koči put jedne žene ka njezinom samoostvarenju. (Hooks, op. cit., str. 73.)

Nažalost, možemo reći kako za sada nije pokrenut nikakav feministički program koji bi ponudio ženama adekvatno rješenje za izlazak iz takve situacije. Put prema većoj ekonomskoj samodostatnosti nužno će voditi k alternativnim stilovima života, a takve stilove nam nalažu patrijarhalni, kapitalistički, bijeli i nadmoćni mediji. (ibidem)

Feministkinje se zalažu za to da žene koje rade imaju dostojne plaće kako bi obavljale svoje poslove primjereno. Smatraju da učitelje/učiteljice te radnike uslužnih djelatnosti treba bolje plaćati. Očekuju da države subvencioniraju žene i muškarce koji žele ostati u svojim domovima i odgajati djecu te da omoguće programe za obrazovanje kod kuće koji bi pojedincima mogli pomoći da iz svog doma mogu steći srednjoškolsku naobrazbu ili sveučilišnu diplomu. (ibidem)

Hooks ističe kako *“Prije trideset godina, suvremene feministkinje nisu predvidjele promjene koje će se dogoditi u svijetu rada u našem društvu. Nisu znale da će masovna nezaposlenost postat gotovo normom, da će se žene možda pripremati za poslove kojih jednostavno neće biti. Nisu predvidjele konzervativne i katkad liberalne napade na socijalnu skrb, način na koji će društvo optuživati samohrane majke bez novca za njihovu ekonomsku slabost te ih demonizirati. Sve te nepotvrđene realnosti zahtijevaju da feminističke misliteljice ponovno razmisle o odnosu između oslobođenja i rada.”* (Hooks, 2004:74)

Važna zadaća feminističkog programa treba biti realistično informiranje muškaraca o prirodi žene i posla, muškarci bi trebali uvidjeti kako im žene nisu neprijatelji u radnoj snazi, žene trebaju shvatiti kako više novca ne znači i blagostanje. (Hooks, op. cit., str.75.)

6.2. Okončanje nasilja

Jedna od pozitivnih intervencija feminističkog pokreta je da se stvori i održi veća kulturna svijest o obiteljskom nasilju i nasilju nad ženama. Danas se sve više ističe i prezentira problem na tu temu što je, zapravo, i dobro. Nekada su žene trpjele i skrivale obiteljsko nasilje iz straha, bojeći se da otkrivanjem istine ne mogu zaštititi sebe. Danas, nažalost, još uvijek postoje takvi slučajevi, ali se nadamo da ih je manje, nego prije jer se o njima puno otvorenije govori. Svakog dana možemo vidjeti i po nekoliko puta novinski članak na tu temu, poneku reportažu ili vijest te u slučajnom prolazu čuti kako netko razgovara o takvoj vrsti problema. (Hooks, 2004:83.)

Feministička usredotočenost na obiteljsko nasilje isticala je nasilje muškaraca nad ženama, a također se ispostavilo da su djeca žrtve patrijarhalnog nasilja odraslih koje nad njima provode roditelji.

Patrijarhalno nasilje u domu temelji se na vjerovanju da jača pobjednika i kontrolira ostale. Takva proširena definicija uključuje muško nasilje nad ženama, istospolno nasilje i nasilje nad djecom. Izraz patrijarhalnog nasilja bolji je od obiteljskog jer nas kontinuirano podsjeća na to da je nasilje povezano sa seksizmom, seksističkim razmišljanjem i muškom dominacijom. (Hooks, op. cit., str. 84.)

Hooks (2004.) u svojoj knjizi objašnjava kako se nekada na obiteljsko nasilje nije gledalo u toliko brutalnom kontekstu kao nasilje izvan doma. Godine prakse pokazale su da je više žena napadnuto, silovano i ubijeno u vlastitom domu, nego izvan njega. Mnogi ljudi promatraju nasilje nad ženom i nad djecom odvojeno, što ono nije. Djecu se često zlostavlja kad stanu ispred zlostavljača svoje majke, bio on njihov otac ili njezin partner, ali zlostavljanje podrazumijeva i emocionalno povređivanje djece kada su svjedoci nasilja.

Većina ljudi vjeruje da muškarci ne bi trebali tući svoje žene i psihički zlostavljati, ali iz dana u dan sve češći su slučajevi takvoga nasilja. Mnoge teoretičarke i začetnice feminističkih pokreta poput Bell Hooks smatraju da će nasilja biti sve dok je seksizma. (ibidem)

Istraživanja pokazuju kako je u Kanadi svaka deseta žena žrtva nasilja svog partnera, u SAD-u svaka šesta, a u Hrvatskoj se svakih 15 min fizički zlostavlja jedna žena. Brojke su poprilično velike, a u obzir moramo uzeti da veliki broj slučajeva ostaje neregistriran.

Knežević (2010.) govori kako ima puno djevojčica i dječaka, žena na svijetu koja imaju negativna iskustva o pipkanjima po stražnjici ili grudima i to im se događalo na ulicama, u tramvajima, parkovima, na poslu itd. Možemo krenuti od dobacivanja, fizičkih napada i naposljetku silovanja.

Feministkinje se bore za to da zlostavljanja stanu i da se o slučajevima ne pričaju poznate priče kako je žena imala provokativnu mini suknju, šetala sama po mračnom parku, sjedila sama na klupi i pušila cigaretu, bio je pun mjesec, bila je autostoperka itd. Nažalost, to je realnost i to uistinu tako izgleda i u praksi. (Knežević 2010:84.)

Međunarodni dan protiv nasilja nad ženama donesen je odlukom Ujedinjenih naroda 17. prosinca 1999., a obilježava se 25. studenoga u znak na sjećanje tri ubijene sestre Patrie, Minerve i Marie Terese u Dominikanskoj Republici od strane diktatora Rafaela Trujilla.

Bitno je napomenuti da se nasilne žene prema svojoj djeci ne tretiraju jednako kao kad je u pitanju nasilje muškaraca nad ženama. Da su sve feministkinje izrazile odbojnost prema nasilju koje čine žene i stavile ga na istu razinu s nasiljem koje čine muškarci, javnosti bi bilo teže pojmiti patrijarhalno nasilje pod izgovorom kako je navodno riječ o antimuškom programu. (Hooks, 2004:85.)

Odrasle osobe koje su i same bile žrtve nasilja kao djeca, znaju kako i ženska osoba može biti nasilna, o tome svjedoči i liječnička dokumentacija koja sve potvrđuje. Mnogo djece odlazi k liječniku po pomoć zbog nasilja kojem su bili izloženi od strane svojih majki i očeva. (ibidem)

Majke koje nikada nisu nasilne, a uče svoju djecu tj. sinove kako je nasilje nekad prihvatljivo sredstvo društvene kulture, ipak je u dosluhu s patrijarhalnim nasiljem te bi trebalo promijeniti takvo mišljenje. (Hooks, op. cit., str. 86.)

Nedvojbeno se većina žena ne koristi nasiljem kako bi dominirale, iako postoji mali broj žena koje vrše nasilje na svojim supruzima. Što se tiče djece, velika većina roditelja koristi ili fizičke ili verbalne načine prisile nad djecom kako bi zadržali autoritet i postigli željeno.

Kao što smo prethodno spomenuli muškom nasilju pridaje se velika medijska pažnja, no nitko ne istražuje koja je prava pozadina i iz kojih razloga dolazi, zapravo, do toga. Mnoge feministkinje smatraju da većina muškaraca u društvu i na poslu kojeg rade ne mogu dominirati pa iz tog proizlazi nasilje.

Budući da se muškarci ne osjećaju moćnima na svom radnom mjestu unutar bijelog nadmoćnog patrijarhata, ohrabruje ih se da misle kako je dom jedino mjesto nad kojim mogu preuzeti apsolutnu vlast i dobivati apsolutno poštovanje. (Hooks, op. cit., str. 87.)

”Kako sve više muškaraca ulazi u redove nezaposlenih ili prima niže plaće, a sve više žena ulazi u svijet rada, neki muškarci smatraju kako je promjena nasilja jedini način na koji mogu uspostaviti i zadržati moć i dominaciju u seksističkoj hijerarhiji spolnih uloga. Dok se ne odluče od seksističkoga razmišljanja koje govori kako oni imaju pravo vladati nad ženama pomoću svih sredstava, muško nasilje nad ženama ostat će norma.“ (ibidem)

Za vrijeme ranih feminističkih pokreta, feminističke aktivistkinje propuštale su usporediti muško nasilje nad ženama s imperijalističkim minimalizmom, one koje su bile protiv muškog nasilja često su prihvaćale militarizam.

Hooks (2004) objašnjava da će nasilja nad ženama i djecom biti sve dok je seksističkog razmišljanja te se muška djeca budu socijalizirala kao “ubojice”, bilo to u imaginarnom smislu u borbama dobrih i loših dječaka ili u vojsci kako bi se zadržala prisilna moć nad državom.

Potrebno je naučiti roditelje kako odgajati djecu na nenasilan način. Ukoliko djeca i sama odrastaju u takvom okruženju, velike su vjerojatnosti da će i sami pri rješavanju svakog problema primijeniti tu metodu. Feminističko razmišljanje nudi rješenje, a nama preostaje da svima omogućimo pristup drukčijem načinu rješavanja problema.

Feministkinje su nastojale upozoriti društvo i javnost o obiteljskom nasilju i predstavljale su žene kao jedine i stalne žrtve nasilja, a vidjeli smo da nasilje ne obuhvaća samo tu vrstu, već i nasilje nad djecom. (Hooks, op. cit., str. 87.-89.)

6.3. Stereotipi

Godine prolaze i iako smo u 21. stoljeću, stereotipi nas i dalje prate. Stereotipi su još uvijek prisutni što se tiče ravnopravnosti spolova. Prisutne su nejednakosti između muškaraca i žena, djevojčica i dječaka i očituju se u razlikama kao što su sposobnosti, spol, rasa, nacionalnost, kultura i brojne druge. Kada odgajamo djecu imamo važnu ulogu, a ona podrazumijeva da djecu naučimo kako je odstupanje od stereotipa i predrasuda pozitivno. Djeca koja su odgajana u takvom duhu kasnije neće imati problem s prihvaćanjem individualnih posebnosti, tj. razlika.

Svi ljudi bi trebali znati kako je svaki čovjek individualna jedinka koja se po nekim osobinama razlikuje i posjeduje drukčije sposobnosti. Ne treba se pitati jesu li razlike između muškaraca i žena urođene, razlikuje se svaka žena od druge žene, kao i svaki muškarac od drugoga.

Autorica Natasha Walter u svojoj knjizi *Žive lutke povratak seksizma* kaže: „Kao što vidimo u radu autora, znanstvenih, popularnih koji prihvaćaju biološka objašnjenja za sve spolne razlike, neprekidno se ponavlja ista tvrdnja: “Djevojčice čine ovo...dječaci ono...Žene su...Muškarci su... ”Od njih čujemo nepotvrđene izjave: “Djevojčice više vole ljudska lica...Žene govore triput više od muškaraca...Žene su suosjećajnije...Muškarci doista slušaju samo polovicom mozga.” Oni mogu kimati na mogućnost različitosti priznanjem da će neke izuzetne žene biti inženjeri, a neki izuzetni muškarci odgojitelji. Dopuštenje će nakratko biti dano, a zatim će se autor vratiti svojim preopćenitim izjavama.” (Walter, 2011:185.)

Mnogi muškarci smatraju kako su žene manje sposobne od njih te da su žene svojim biološkim predispozicijama stvorene kako bi bile nježne, krhke, brižne i nesposobne za zahtjevnije aktivnosti.

Istina je da sve veća seksualizacija u javnosti ženama oduzima njihovu istinsku moć, žene se danas pokušavaju oblikovati prema seksipilnim lutkama koje im nameću mediji, umjesto da traže drugu vrstu uspjeha. Međutim, funkcioniranje tradicionalnih stereotipa u privatnom i javnom životu, također, obeshrabruje žene da preuzmu određene uloge.

Ljudi i danas smatraju da žene na određenim pozicijama ne mogu odrađivati svoj posao dostojanstveno jer im nedostaje muškosti i autoriteta. Što se to uopće odnosi na muškost? Mnogi nisu niti svjesni kako se, zapravo, danas jedna ambiciozna žena može zauzeti za ono što je područje njezinog interesa. U svijetu, a pogotovo u manjim sredinama smatra se kako je želja za moći izrazito muška osobina. (Walter, op. cit., str. 185.-195.)

U članku Newsweeka napisano je da: „Alfa muškarci imaju visoku razinu testosterona, hormona koji se nalazi u osnovi gotovo svih tipičnih osobina političko-seksualne životinje: visoka razina testosterona stvara snažan spolni nagon, ljubav prema rizicima, agresivnost i natjecateljski duh. Ti ljudi osjećaju snažnu potrebu da pobijede u igrama, što je očito važno u politici moći.” (Walter, 2011:195.)

Smatra se da muškarac koji teži za moći i uspjehom ojačava svoju muškost, a da žena koja teži istom umanjuje svoju ženstvenost i na to se gleda kao da je odustala od nečega što je za nju esencijalno. (ibidem)

U obzir možemo uzeti primjere Hillary Clinton koje je 2008. bila demokratska kandidatkinja za predsjedničke izbore koja je izgubila i koju su neprekidno kritizirali kako je natjecateljski nastrojena, hladna i nehumana. Pogledamo li drugu stranu i uzmemo li u obzir S. Royal koja je izgubila izbore za predsjednicu Francuske 2007. koja je bila okarakterizirana kao elegantna i ženstvena pa se stoga smatrala kao nedovoljno sposobna i autoritarna. Kad pogledamo oba slučaja u cijelosti možemo vidjeti kako god bilo, politika neće baš biti na strani žena. (ibidem)

Naime, žene koje se pokušaju probiti kroz zid muževnosti ne trebaju biti napadane, dovoljno ih je ismijati kao neženstvene, a ostalo će učiniti stereotipi. (Walter, op. cit., str. 196.)

Predrasude prema autoritativnoj ženi mogu utjecat na napredak i u drugim poslovnim sferama. Nedavno provedeno istraživanje u brojnim poslovima pokazalo je kako žene dobivaju znatno niže ocjene u odnosu na muškarce, čak i kad su dokazi na njihovoj strani i premda procjenitelji misle da su uvijek objektivni. (ibidem)

Primjer u Švedskoj, žene moraju biti znatno kvalificiranije i uspješnije od muškaraca kako bi dobile stipendiju za poslijedoktorski studij, budući da su muškarce precijenjeni, kao i njihove sposobnosti, a ženske sposobnosti podcijenili. (Walter, op. cit., str. 198.)

Neki muškarci smatraju kako su žene manje sposobne razumjeti tehnička pitanja i da su manje sposobne za rješavanje logičkih operacija, po njihovim teorijama žene su osjećajne i nježne te ih to ne zanima, dok su muškarcima takva područja urođena interesu. (ibidem)

Gledajući sve načine i stereotipe koji su upućeni ženama možemo jasno vidjeti iz kojih razloga žene teže uspjesima i moći. Neke žene jednostavno teže ka samoostvarenju i ambicijama, a neke se žele istaknuti iz razloga kako bi pokazale muškarcima kako i one mogu biti uspješne i moćne. (ibidem)

Potruga za većom ravnopravnošću ne pokreće samo promjene u životu žena, nego se odnosi na promjene u cijelom svijetu. Priča o biološkom determinizmu ne samo da se sastoji

od ključne retorike vezanu za žensku nesposobnost, nego uključuje i veliku tvrdnju da muškarcima nedostaje suosjećajnost. (ibidem)

Djelovanje raznih stereotipa može se uočiti već u ranoj dobi, od malih dječaka se često očekuje da budu agresivni, zauzmu stavove i da budu nezainteresirani za društvene interakcije. (Walter, op. cit., str.199.)

Isti stereotip prati i odrasle muškarce koji ne žele sudjelovati u kućanskom svijetu, a podjednako je opasan kao i stereotip o autoritativnim ženama jer daljnjeg napretka sigurno neće biti ukoliko muškarci ne postanu spremni ravnomjerno sudjelovati u rješavanju kućanskih obveza. (ibidem)

Mnoge žene su pisale kako ne mogu imati sve, to se odnosilo na dobar posao karijeru i kvalitetan obiteljski život. U današnje vrijeme teško je uskladiti ta dva pojma. Ukoliko žena želi dobro zarađivati i biti posvećena poslu trpjet će njezina obitelj i neće imati sretan život. (Walter, op. cit., str. 201.)

Radosti ostvarenja kvalitetnog obiteljskog života nisu samo ženina odgovornost i neobično je to što se naša kultura vraća ideji kako muškarac nikada neće u potpunosti sudjelovati u kreiranju tih radosti.

Neki od autora smatraju kako je autističan muškarac-muškarac koji pati od moždanog poremećaja koji smanjuje sposobnost društvene interakcije i komunikacije, a predstavlja samo veličanje obrazaca ponašanja koji je karakterističan za sve muškarce.

To viđenje omogućava ženama da oprostite muškarcima površno sudjelovanje u obiteljskom životu i kućanskim poslovima. Ne odnosi se samo na to da muškarci vole bolje plaćene poslove već i na to da imaju smetnje u razvoju svakodnevnih vještina potrebnih za stvaranje zadovoljavajućeg obiteljskog okruženja.

Dokazano je da su muškarci slabiji u interakciji s drugim ljudima te da posjeduju manje vještine komuniciranja. Susrećemo ih svakodnevno u našim kulturama, krenemo li od tipičnih gundala i zaustavimo li se na muškarcima koji će ostati vječni adolescenti.

Činjenica je da se žene i dalje smatraju čuvaricama ognjišta, to nije povezano samo s prirodom, nego i s egom. Djevojčice teže ulogama majke već od ranog djetinjstva, to možemo vidjeti u njihovim slobodnih aktivnostima s lutkama, načinom na koji se ophode prema njima i drugim aktivnostima koje su iste tematike.

Primjer eksperimenta koji je proveden i prezentiran u BBC-jevoj seriji Tajne spolova pokazao je kako muškarci slabije odgovaraju na potrebe beba. Naime, u eksperimentu je sudjelovalo pet žena i pet muškaraca koji su bili poslani u jednu prostoriju, prvo žene s djecom, a potom muškarci, žene su prvo morale bebama promijeniti pelene, a potom

muškarci. Komentatorov je glas objasnio da je veća vjerojatnost da će bebu podići žena jer se muškarcima teže emocionalno povezati. Kad je jedan muškarac podigao bebu, bilo je objašnjeno kako to nije prirodna reakcija, već se taj muškarac potrudio biti suosjećajan. (Walter, op. cit., str. 201.-211.)

Autorica Knežević u svojoj knjizi *Feminizam i kako ga steći* kaže: „Obično se kaže za žene da su veće brbljavice i pričalice od muškaraca pa eto još jednog dokaza koji je objavljen u utorak 25. studenoga 2008. u Novom listu na zadnjoj, 72-oj stranici sasvim u lijevom uglu na dnu. Kad se već ovakva vijest našla u novinama onda zasigurno zaslužuje i neki bolji smještaj od lijevog ugla. U drugoj rečenici je napisano kako su znanstvenici istraživali mužjake i ženke majmuna makakija i kako su i tamo dobili dokaze kako su žene brbljivije od mužjaka.“ (Knežević, 2010:49.)

Žene se smatraju većim brbljavicama od muškaraca, kao što smo vidjeli znanstvenici su vršili istraživanja na majmunima, a nisu rekli što su to doista ispitivali, ali čini se logičnim da su ispitivali količinu, a ne sadržaj izgovorenoga. (ibidem)

Pogledajmo cijelu stvar kroz malo veći objektiv, krenuti možemo od obične subotnje kave na špici, restorana, TV i radio emisija, pa do javnih predavanja i privatnih druženja. Žene, gdje god krenule već imaju na sebi “prišivenu etiketu” brbljavica koje su suhoparne, dosadne i zamorne, ali uvrstimo li muškarce u bilo kakav javni skup, razgovor, diskusiju, vidjeti ćemo kako se oni predstavljaju kao moćni govornici i oni ne brbljaju kao žene, nego vode raspravu. (Knežević, 2010:51.)

“U Bulgakovljevom romanu *Majstor i Margarita nakon dugotrajnog verbalnog natezanja između Poncija Pilata i prvosvećenika Kaife, za koje su sugovornici znali da nikamo ne vodi i ništa ne mijenja, Pilat kaže “Zapričali smo se, a imamo mnogo posla danas obaviti.” Nisu se zabrbjali, nego su se zapričali.*” (ibidem)

Ruše se i osnivaju poduzeća, premeću i podmeću glavni urednici novina ili televizija, obraćaju nam se saborski zastupnici s rječnikom pučkog školarca, ogovara se sve i svakoga, muškarci ne brbljaju, nego “razgovaraju” o novom automobilu ili vrsti mobitela, kakvu kravatu kupiti ili mokasinke, ali ne, muškarci ipak nisu kao žene.

S ovim stereotipom se susrećemo svakoga dana, a on glasi kako su žene lošiji vozači, nego muškarci, činjenica je da su te iste žene smirenije i mirnije za volanom i da sigurno prouzrokuju manje prometnih nesreća.

Ako u obzir uzmemo mušku i žensku seksualnost vidjet ćemo kako muškarci istodobno u vezi s nekoliko žena predstavljaju macho frajere, a žene su u tom slučaju smatrane ženama lakog morala. (Knežević, op. cit., str. 51.-53.)

7. Feminizam nije “logo”

Autorica Biljana Kašić u knjizi *Kategorički feminizam, nužnost feminističke teorije i prakse* navodi kako feminizam radi na stalnim promjenama, on ne predstavlja logo. Ne predstavlja logo jer nije za prodaju, ne miriši na profit kako ga ljudi danas smatraju. Feminizam nije tržišna marka, znak, unatoč različitim pokušajima i tržišnim kruženjima nije podložan onome što se zove komodifikacija, aproporcija, kapitalizacija. (Kašić, 2007:79.)

Jednostavno nije logo jer nije zasnovan na određenom modelu koji označava namjere usmjerene prema muškarcima.

Feminizam ima zbiljskog smisla i bavi se problematikom koja je rasprostranjena diljem svijeta, on djeluje na zbiljskoj predodžbi uvjeta ženskih života unutar globalnog kapital-odnosa i proizvodnje rada. (ibidem)

Neke od aktivistkinja feminizma smatraju kako je feminizam postao *businessom* obučenih stručnjakinja.

Mnoge feministkinje promiču pokrete i okupiraju javnost te putem toga zarađuju. Kako vrijeme prolazi, polako se gubi bit feminizma koja je bila na samim počecima kad su se žene borile zajedno. Danas je separacija normalna stvar i svatko gleda svoj osobni interes iako ovo područje ne bi trebalo imati takve aktivistkinje. (ibidem)

Prave feministkinje se trebaju boriti da feminizam ne postane logo i predmet osobne zarade pojedinih stručnjakinja. (Knežević, 2010:257.)

8. Zaključak

Ovim završnim radom saznali smo što je to feminizam, kada se on javio i što je žene potaknulo na takav pokret.

Vidjeli smo da postoji nekoliko vrsta feminizma te da se on očitovao kroz nekoliko važnih valova ili razdoblja. Proučili smo položaj žena u društvu nekada te stav i ponašanje muškaraca prema istom.

Obuhvatili smo u ovu cjelinu brojne stavove različitih filozofa, također, i njihovo poimanje žena, mogli smo vidjeti kako su žene nekada stvarno teško živjele te su bile primorane trpjeti takav način ophođenja.

Feminizam je pokret koji je teško obuhvatiti jednom sažetom definicijom jer označava vrlo kompleksan pokret koji sadrži borbu prema neravnopravnosti u spolovima tj. rodu; borbu za pravo glasa, slobodu izbora itd.

Navela sam klasne razlike koje su bile u začetcima feminizma te položaj žena u društvu. Kao što smo vidjeli, žene se i danas bore na svojim poslovima za ravnopravnost, bore se protiv nasilja u obitelji, a stereotipi će ih, zasigurno, pratiti do kraja života.

Feminizam nije logo i ne treba ga tako doživljavati, pokret treba produbljivati, ali ne i dopustiti da se putem njega netko osobno okoristi. Ovaj pokret je donio mnoštvo dobrog za žene i iz toga razloga bi ga trebalo njegovati i raditi na tome da iz dana u dan predmetom njegova interesa postanu još kompleksnije teme.

Literatura

Adamović, Mirjana. 2011. *Žene i društvena moć*. Plejada d.o.o., Institut za društvena istraživanja u Zagrebu

G.U., Čakardić, Ankica.,Jelušić, Ana., Majić, Daniela., Ratković, Tanja., 2007. *Kategorički feminizam, nužnost feminističke teorije i prakse*. Centar za ženske studije. Zagreb

Hooks, Bell. 2004. *Feminizam je za sve strastvena politika*. Centar za ženske studije. Zagreb

G.U., Kašić, Biljana., Petrović, Jelena., Prlenda, Sandra., Slapšak, Svetlana., 2013. *Feminističke kritičke intervencije, pogled na nasljeđe, dekoloniziranje, prelaženja*. Centar za ženske studije. Zagreb

Kesić, Vesna. 2007. *Feminizam i država*. Centar za edukaciju, savjetovanje i istraživanje. Zagreb

Knežević, Đurđa. 2010. *Feminizam i kako ga steći*. Fraktura. Zagreb

Phillips, Ane. 2001. *(o) Rađanje demokracije*. Ženska infoteka. Zagreb

Seminar, 2007. *Žene i politika: Klasne razlike u feminizmu*.

Walter, Natasha. 2011. *Žive lutke, povratak seksizma*. Algoritam. Zagreb

Yuval-Davis, Nira. 2004. *Rod i nacija*. Ženska infoteka. Zagreb

Internet izvori:

(http://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=92318), Darija, Jadreškić.

Evolucijska psihologija i feminizam. 04.06.2015.

(<http://www.libela.org/prozor-u-svijet/4887-globalni-feminizam-i-bjelacki-kompleks-spasitelja/>) Mccafrey, Brenna, Globalni feminizam i bjelački kompleks spasitelja. 07.06.2015.

(<http://net.hr/danas/svijet/jezivi-biznis-nigerija-puna-tvornica-beba-u-kojima-zatocene-zene-radaju-djecu-za-prodaju/>) Danas.hr, Jezivi biznis: Nigerija puna "tvornica beba" u kojima zatočene žene rađaju djecu za prodaju, 06.11.2015.

(<http://www.dw.com/bs/neza%C5%A1ti%C4%87ene-%C5%BEene-indije/a-17366836>)

Nezaštićene žene Indije, Esselborn, Priya., Martinović, Marina., 05.11.2015.

SAŽETAK

Ovim radom ukazuje se na važnost položaja žena u društvu, na njihovu borbu za ravnopravnost u privatnom i javnom životu.

Cilj ovoga rada je pobliže prikazati značaj žena u stvaranju novog društva koje će ih prihvatiti onakvima kakve jesu, bez omalovažavanja, vrijeđanja i klevete.

Koncept ovoga završnoga rada temelji se, prije svega, na razmatranju pitanja o ravnopravnosti žena i muškaraca. Čitava pažnja usmjerena je na ono za što su se žene godinama borile. Opisana je mukotrpna borba žena koja se odvijala kroz duži vremenski period, žene su se izborile za mnoštvo toga, iako i danas još uvijek postoje sredine u kojima žene ne žive onako kako im dolikuje.

SUMMARY

This paper shows us the importance of women's place in society, their fight for equality in both private and public life.

The purpose of this paper is to present the significance of women in creating a new society that will accept them the way they are, without underestimating them, judging them or insulting them.

The concept of this thesis is based on a question about equality between men and women. All the attention is directed on what did women fight for all these years. We have described the fierce fight which lasted for a very long time. Today, women have much more rights and opportunities than before, but still, there are many places in the world where women are living a life with no equality.

PRILOZI

Nezaštićene žene Indije (19.01.2014.)

Dva slučaja silovanja na Indiju su opet bacila loše svjetlo. Nasilje nad ženama duboko je ukorijenjeno u indijskom društvu. Razlozi su razni.

Jedna 18-godišnja Njemica zlostavljana je u jednom vagonu u južnoj Indiji. Počinitelj je, navodno, bio jedan sezonski radnik iz indijske provincije Bihar. Nekoliko dana nakon toga jedna je danska turistica zalutala u indijskom glavnom gradu New Delhiju. Upitala je skupinu muškaraca za put. Poslije toga je, kako navodi, napadnuta od strane više muškaraca, odvezena i silovana. Osam osumnjičenih je u međuvremenu identificirano-kazneno ih se već goni. Ta dva slučaja ponovno usmjeravaju pozornost javnosti na svakodnevno nasilje prema ženama u Indiji. Jedan je izuzetno, brutalan slučaj silovanja već u prosincu 2012. izazvao ogorčenje u cijelom svijetu. Tada je nekoliko muškaraca silovalo mladu studenticu u autobusu u indijskome glavnom gradu, dok je autobus vozio pored policijskih kontrola. Zbog teških ozljeda koje su joj nanesene silovanjem, među ostalim metalnom šipkom, studentica je dva tjedna poslije preminula u jednoj bolnici u Singapuru. Bijes je, prije svega, veliki u New Delhiju jer su djevojke i žene, unatoč hitno donesenim oštrijim kaznama, izgleda i dalje ugrožene u tom gradu, u međuvremenu poznatom kao "metropolom silovanja".

Stoljećima stara tradicija

Već staroindijski izvori su ženi u društvu dodijelili podređenu ulogu, pojašnjava ideologinja Renate Syed sa Sveučilišta Ludwig Maximilianu Münchenu. Syed se u svojoj knjizi "Kćerka je nesreća"(Ein Unglück ist die Tochter) intenzivno bavila diskriminacijom žena u staroj i u modernoj Indiji. „Žena je uvijek važila kao vlasništvo muškarca. Samo je muškarac smatran razumnim bićem. Žene su važile kao nerazumne", Syedi kaže da se iz toga izvlačila teza da muškarac uvijek mora kontrolirati ženu: „Na to i danas još nailazimo u Indiji, kad se ženi ne dopušta da izgradi svoj vlastiti identitet. Na ženu se uvijek gleda kao na kćerku jednog muškarca ili suprugu. Tako im se oduzima autonomija“. A seks vrijedi kao tabu tema, dodaje znanstvenica.

Društvo u procesu transformacije

Indijsko se društvo trenutno nalazi u razornom procesu modernizacije. Proteklih godina indijsko se gospodarstvo moglo pohvaliti s odličnim stopama rasta i do deset posto. Ta nuklearna i regionalna sila u međuvremenu samopouzdana zahtjeva mjesto u vijeću UN-a. Indija već odavno nije siromašna zemlja, što postaje vidljivo kad se baci pogled na blještave metropole New Delhi, Mumbai, Chennai ili Kolkata (nekadašnji naziv: Kalkuta). U inozemstvu toliko cijenjeni i dobro obučeni IT i telekomunikacijski specijalisti i znanstvenici u vlastitoj su zemlji manjina jer još uvijek dvije trećine ljudi u Indiji živi u ruralnim područjima i od poljoprivrede tamo gdje često više sati dnevno nema struje i tekuće vode. Mnogi od tih ljudi osjećaju se isključeni od tog gospodarskog uspona. Zabrinuto stručnjaci promatraju kako jaz između bogatih i siromašnih postaje sve veći. "Frustracija postaje sve veća", potvrđuje aktivistica za ženska prava Urvashi Bhutalia iz Delhija. „Ali to nije razlog zašto je nasilje protiv žena toliko duboko ukorijenjeno u društvo. Svatko može vidjeti da naš pravni sustav ne funkcionira dobro. Policija je dijelom korumpirana i spora. "Aktivistice poput Bhutalie kritiziraju da policija u slučaju silovanja često štiti počinitelje, prije svega kad se radi o utjecajnim ili bogatim osobama. Onda je na ženama da dokažu kazneno djelo, osim toga, sudstvo je preopterećeno, pa tako godinama može potrajati dok uopće dođe do procesa.

Nisko obrazovanje

Diskriminacija djevojčica počinje vrlo rano. Studije su pokazale da u mnogim regijama Indije žene sinove doje duže, nego kćerke. Osim toga, u obiteljima s puno djece se školsko obrazovanje djevojčica često žrtvuje u korist dječaka. Roditeljima je pritom važno da se sinovi obrazuju jer su oni ti koji u takvim okruženjima, u zemlji u kojoj nema socijalnih sustava, njihovo "mirovinsko osiguranje". Toj se tradiciji indijska vlada nastoji suprotstaviti. Tako je za djevojčice besplatno pohađanje nastave u državnim školama prema popisu iz 2011. Pokazuje se kako je tim poljima zabilježen napredak. Stopa pismenosti kod žena sada iznosi 65,4 posto, dok je 2001. iznosila 48 posto. Sve to žene čini "lakim plijenom", kaže ideologinja Renate Syed i dodaje da se počinitelji ne libe zlostavljati ni malu djecu. U travnju 2013. se u žiži javnosti našao slučaj silovanja petogodišnje djevojčice: „Djeca su u Indiji na ulici, počinitelji ih lako mogu uhvatiti, a upravo male djevojčice su često uplašene. Tradicionalno ih se odgaja da budu čestite, poslušne i da muškarce smatraju autoritetima.“ Syed, međutim, smatra da je, uzimajući u obzir broj stanovnika od 1,2 milijarde, stvarni broj kaznenih djela nasilja nad ženama manji nego što se stiče dojam zbog aktualnog izvještavanja u medijima.

Poziv za promjenom

Aktivistica Urvashi Bhutalia, unatoč svim tim problemima u društvu, vidi pozitivne znakove promjena. Kaže da se zbog slučaja teškog silovanja studentice 2012., pokrenula diskusija u društvu i više slučajeva se prijavljuju: „Kazneni zakon se pooštrio, iako vlada nije prihvatila sve naše prijedloge. Svejedno, novi zakon vidim kao prvi uspjeh na tom polju.“ Do istinskih promjena, međutim, može samo doći uz više obrazovanja, naglašava Bhutalia, a to, dodaje, mora početi u obiteljima. Osim toga, više žena se mora angažirati u politici, kaže ova aktivistica, zahtijevajući žensku kvotu na državnoj razini. Promjene će doći, uvjeren je Bhutalia, ali ona je, također, svjesna da će to biti jedan dug proces.

Autorice: Priya Esselborn/Marina Martinović

Odg. urednica: Jasmina Rose

JEZIVI BIZNIS: Nigerija puna "tvornica beba" u kojima zatočene žene rađaju djecu za prodaju (13.10. 2015.)

Vlada najmnogoljudnije zemlje u Africi, Nigerije, pokušava stati na kraj zloglasnim "tvornicama djece" i stravičnoj trgovini koja uključuje čak i prodaju novorođene djece za žrtvovanja u plemenskim ritualima.

Novinar portala The Daily Beast, Philip Obaji jr. uspio je upoznati osobe koje se bave tim zloglasnim biznisom i vode jednu takvu zloglasnu "tvornicu beba" kakvih diljem Nigerije ima na stotine. U svom je tekstu napisao kako se s posrednikom izvjesnim Ezeom, našao u jednom restoranu.

"Svježa beba iz trbuha"

Eze mu je objasnio kako može naručiti dijete kakvo želi, djevojčicu ili dječaka ili posve "svježu bebu iz trbuha." Novorođenče se može naručiti i dobiti već u roku 24 sata.

Ponudio mu je bebu koja se trebala roditi u "tvornici", premda ju je rezervirao jedan par iz Švedske, može se dobiti odmah ako se plati gotovinom.

"Za par u Švedskoj 'napraviti' ćemo drugo. Neće ništa ni primjetiti, " beščutno je kazao zagonetni Eze. Iz sigurnosnih razloga u "tvornicu" se ne može doći jer je na tajnom mjestu. No, Eze je novinaru ponudio da ga odvede do madam Sare, žene koja "vodi tvornicu", ali pod uvjetom da taj susret plati 10.000 nigerijskih naira, što je oko 50 američkih dolara.

Dječaci skuplji od djevojčica

Upoznavši madam Saru, novinar je od nje saznao kako trenutno ima šest djevojaka u skrivenom "pogonu". Sve su trudne i uskoro trebaju roditi. Sara tvrdi da djeca nisu ukradena i da sva imaju pouzdanog biološkog oca.

"Njegov je posao da djevojke učini trudnima, a on taj posao jako dobro zna", kazala je sa smiješkom, dodavši kako joj policija ne pravi veće probleme i da je biznis uhodan.

Cijena novorođene djevojčice je 400.000 naira (2.000 dolara), a dječaka 500.000 naira (2.500 dolara). Moguće je dobiti djecu svih puti, uzrasta i oba spola.

Svakodnevno se proda deset beba

Mafija koja trguje novorođenom djecom razgranata je u Nigeriji. Iako država svake godine otkrije nekoliko takvih "tvornica" istodobno niču nove. Većina kupaca su bračni parovi koji ne mogu imati djecu. Mnogi parovi dolaze iz Europe i SAD, premda znaju da je riječ o opasnom i ilegalnom biznisu.

Nigerijski zakoni, naravno, zabranjuju trgovinu ljudima, napose djecom. Ali, prema izvješću UNESCO-a, ta je zemlja visokorangirana na globalnoj listi kriminalnog biznisa. Ondje se, u prosjeku, svakog dana proda desetero djece.

Autor: Danas. hr